

Nr 38.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändrade grund-r för ortstillägg till reservarbetare; given Stockholms slott den 17 januari 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 januari 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Departementschefen, statsrådet Möller anför:

Kungörelsen den 30 juni 1934, nr 434, angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet, med däri genom kungörelse den 28 juni 1935, nr 426, gjorda ändringar, innehåller följande föreskrifter angående ortstillägg till reservarbetare.

Hänvisas familjeförsörjare till statligt reservarbete å ort med lägre reservarbetslön än den, som är gällande inom kommun, varifrån hänvisningen sker, och finnes någon, i förhållande till vilken han är att anse såsom familjeförsörjare, vara i behov av understöd, äger enligt 30 § arbetslöshetskommittén inom nämnda kommun, där kommunen ställt medel till förfogande för ända-

målet, bestämma, att ett särskilt ortstillägg till lönen skall utgå. Sådant ortstillägg får icke överstiga skillnaden mellan reserverarbetslönen inom den hänvisande kommunen och reserverarbetslönen för den plats, där arbetet utföres, och må, då fråga är om ogift person, som har försörjningsskyldighet mot barn eller adoptivbarn, utgå med högst det belopp, som skulle hava utbetalats för barnet vid kontantunderstödsverksamhet i den hänvisande kommunen.

Förevarande ortstillägg utbetalas till den behövande genom arbetslöshetskommissionens försorg och återgäldas månadsvis av den hänvisande kommunen. Kommissionen äger på ansökan meddela kommun befrielse från återbetalningsskyldighet i den utsträckning, förhållandena finnas påkalla, därvid kommissionen dock har att tillse, att statens bidrag till ortstilläggen icke må utgå efter högre procentsats än den, efter vilken statens bidrag till annan hjälpverksamhet inom kommunen enligt kungörelsen kan utgå.

Hänvisas familjeförsörjare till statskommunalt reserverarbete å ort med lägre reserverarbetslön än den, som är gällande inom kommun, varifrån hänvisningen sker, och finnes någon, i förhållande till vilken han är att anse såsom familjeförsörjare, vara i behov av understöd, må, efter nämnda kommuns bestämmande, ett särskilt ortstillägg till lönen kunna utgå enligt i 30 § angivna grunder. Till bestridande av sådant ortstillägg utgår icke statsbidrag.

I skrivelse den 23 november 1935 till statens arbetslöshetskommission framhöll jag, att gällande grunder för utgåendet av ortstillägg till reserverarbetare, som hänvisats till statligt reserverarbete utom hemorten, syntes mig icke alltid vara ägnade att skapa förutsättningar för en skälig försörjning av sådan reserverarbetares familj och att svårigheter yppat sig för kommuner med mera avsevärt skattetryck att i den ordning, lagen om fattigvården angäve, bispringa behövande familjer till här åsyftade reserverarbetare. Jag anmodade därför kommissionen att verkställa utredning beträffande sagda fråga och snarast möjligt till Kungl. Maj:t inkomma med densamma jämte förslag till de ändrade bestämmelser för ortstilläggs utgående, som kunde befinnas erforderliga.

Statens arbetslöshetskommission har med anledning härav i skrivelse den 20 december 1935 framlagt utredning och förslag i ämnet.

Till en början lämnar kommissionen en redogörelse för den förevarande anordningens tillkomst samt ifrågasatta och vidtagna ändringar i grunderna för ortstilläggens utgående. Kommissionen framhåller härutinnan i huvudsak följande.

Gällande lönesystem vid reserverbetena, som under vissa förutsättningar medgäve ortstillägg till statlig reserverbetares hemmavarande familj, hade tillämpats från den 1 maj 1922. Under tiden dessförinnan, då reserverarbetslönen varit enhetlig för stora områden, hade familjeförsörjare-reserverarbetare kunnat tillerkännas s. k. familjeunderstöd med 1 krona, respektive 25 öre för hemmavarande hustru och barn, sammanlagt dock högst 1 krona 50 öre per dag. I samband med övergivandet av de förutvarande löneprinciperna hade kommissionen beslutit ersätta familjeunderstöden med ortstillägg.

Ortstillägget gäldades till en början helt med statsmedel. I det den 24 juli 1925 avgivna betänkandet med förslag till motverkande av arbetslöshet genom anordnande av allmänna arbeten (statens offentliga utredningar

1925: 29) hade i samband med prövningen av de till reservarbetarna utgående förmånerna upptagits jämväl frågan om ortstillägget. De sakkunniga uttalade därvid, att i den mån den arbetslöse för sin familjs uppehälle vore i behov av sådan ytterligare hjälp, som ortstillägget vore avsett att bereda, det syntes böra ankomma på kommunen att lämna sådan hjälp. Dylikt ortstillägg, av de sakkunniga kallat kommunalt ortstillägg, skulle icke få äga fattigvårds karaktär. Ortstilläggets storlek skulle avpassas efter det föreliggande hjälpbehovet men skulle ej få överstiga visst av kommissionen fastställt högsta belopp. Möjlighet borde finnas för kommissionen att efter prövning av Kungl. Maj:t lämna ortstillägg av statsmedel i de fall, då det för hårt skattetyngda kommuner skulle visa sig föreligga oöverkomliga svårigheter att placera erforderligt antal arbetslösa i statliga reservarbeten.

I samband med lönerevisionen per den 1 januari 1927 hade inom kommissionen upptagits till prövning frågan om fördelningen av kostnaderna för ortstillägg mellan staten och kommunerna. Kommissionen hade den 16 december 1927, med ändring av dittills gällande bestämmelser, beslutit, att det skulle ankomma på kommunen att själv efter prövning av hjälpbehovet i varje individuellt fall fatta beslut om samt bestrida kostnaderna för ortstillägg. Dylika beslut skulle meddelas kommissionen, som skulle förskottera ortstillägg samt i likhet med vad tidigare varit fallet till familjen utbetala tillägget, som icke finge överstiga av kommissionen fastställda belopp.

Kommissionen förklarade vidare, att därest det för hårt skattetyngd kommun med omfattande arbetslöshet skulle möta synnerliga svårigheter att gälda ortstillägget, kommissionen vore villig att på därom gjord framställning taga under övervägande frågan om lättnader därutinnan.

I sin framställning den 30 november 1934 angående medelsbehovet för återstoden av budgetåret 1934/1935 hade kommissionen framlagt förslag rörande ändring av grunderna för bestämmandet av ortstillägg åt familjeförsörjare. Enligt detta förslag skulle ortstilläggen graderas med hänsyn till hjälpbehovet i varje särskilt fall, d. v. s. till storleken av reservarbetarens familj. Ortstillägg borde icke överstiga storleken av det belopp, som svarade mot dagunderstöd åt hustru och hemmavarande minderåriga barn eller föräldrar, varvid dagunderstödsbeloppet till hustrun eller föräldrarna skulle räknas såsom understöd till ensamstående person och understödet för barnen till samma belopp som det vanliga barntillägget. I intet fall skulle dock summan av dessa tillägg kunna överstiga det gällande maximibeloppet, d. v. s. skillnaden mellan reservarbetslönen för hänvisningskommunen och för arbetsplatsen. Kommissionen hade därjämte hemställt om sådan ändring av bestämmelserna rörande ortstilläggs gäldande med statsmedel, att statsbidrag till ortstillägg skulle utgå efter enahanda norm, som kunde ifrågakomma för annan hjälpverksamhet för arbetslösa inom kommunen.

Riksdagen hade i anslutning till departementschefens uttalanden i ärendet ej funnit anledning vidtaga någon ändring i bestämmelserna om ortstilläggens beräkning men hade ifråga om grunderna för statsbidrag till ortstillägg fattat beslut i överensstämmelse med kommissionens hemställan.

I fortsättningen uppehåller sig kommissionen vid vissa förhållanden, som enligt kommissionens uppfattning äro av betydelse för bedömning av den föreliggande frågan. Beträffande till en början spännvidderna mellan nu förekommande reservarbetslöner inom hänvisningskommuner och på arbetsplatser lämnar kommissionen följande sammanställning av typfall.

Hemort	Arbetsplatsens belägenhet	Reservarbetslön		Orts- tillägg kronor	
		i hem- orten kronor	på arbets- platsen kronor		
Stockholm	Jönköpings län, landsbygd	8	—	3 20	4 80
	Stockholms län, landsbygd	8	—	4 —	4 —
Göteborg	” ”, förstadsområdet	8	—	6 —	2 —
	Kronobergs län, landsbygd	7	20	3 20	4 —
	Älvsborgs län, landsbygd	7	20	3 60	3 60
Malmö	Göteborgs och Bohus län, förstadsom- rådet	7	20	6 —	1 20
	Malmöhus län, landsbygd	6	80	3 60	3 20
Norrköping	Kalmar län, landsbygd	6	—	3 60	2 40
	Södermanlands län, landsbygd	6	—	4 —	2 —
Stenindustrikommun i a) Bohuslän	Jönköpings län, landsbygd	4	80	3 20	1 60
	Göteborgs och Bohus län, stenindustri- kommun	4	80	4 80	— —
b) Blekinge	Göteborgs och Bohus län, jordbruks- kommun	4	80	3 60	1 20
	Kronobergs län, landsbygd	3	60	3 20	— 40
	Blekinge län, landsbygd	3	60	3 60	— —
Västernorrlands län, industrikommun	Västernorrlands län, landsbygd	5	20	4 40	— 80
	Västmanlands län, landsbygd	5	20	4 —	1 20
Norrbottnens län, gruv- samhällena i Gällivare	Norrbottnens län, landsbygd	6	40	4 40	2 —
	Kronobergs län, landsbygd	6	40	3 20	3 20

Vad angår kostnaderna för ortstillägg under perioden 1933—oktober 1935 och antalet familjeförsörjare på statligt reservarbete under samma period, hänvisar kommissionen till följande sammanställning.

Redovisningsperiod	Utbetalade ortstillägg kronor	Återbäring från kommu- nerna kronor	Antal familje- försörjare i medeltal på statligt reservarbete
1933	299,045	217,800	7,279
1934	975,239	479,003	8,862
1935 januari—oktober	1,348,535	782,218	7,668
1933 september	32,446	21,359	8,277
1934 ”	114,854	63,420	9,953
1935 ”	144,050	74,644	6,751

I anslutning till de meddelade uppgifterna yttrar kommissionen, att såsom av desamma framginge under år 1933 i ortstillägg utgått sammanlagt 299,045 kronor, varav 81,245 kronor gäldats med statsmedel, och att motsvarande utgifter för år 1934 utgjort 975,239 kronor, respektive 496,236 kronor.

Den genomsnittliga arbetsförtjänsten vid de statliga reservarbetena hade, anför kommissionen vidare, under åren 1933 och 1934 utgjort 4 kronor 61 öre, respektive 4 kronor 60 öre per dag. Då de nominella reservarbetslönerna utgjort 4 kronor 12 öre, respektive 4 kronor 6 öre hade de faktiska förtjänsterna med 12, respektive 13.2 procent överskridit de nominella. De fast förlagda

reservarbetarna åtnjöte kostnadsfritt bostad, lyse och vedbrand å arbetsplatsen. Icke sällan mötte man, erinrar kommissionen, det påståendet, att familjerna till reservarbetare, som sändas till förläggning, vore helt hänvisade till fattigvården. En sådan uppfattning, som utginge från den för reservarbetarna förklenande förutsättningen, att de i gemen skulle underlåta att till familjen hemsända en del av arbetsförtjänsten, syntes endast undantagsvis äga motsvarighet i det verkliga förhållandet. Vid en undersökning därom i Bohuslän hade befunnits, att familjeförsörjarna allmänt hemsände avsevärda belopp till sina familjer och att hjälp från fattigvården till dessa i regel icke utgått annat än vid utsändandet till arbetsplatsen, då ett akut hjälpbehov ofta föreläge, innan ortstillägg utbetalats eller mannen varit i tillfälle hemsända en del av sin arbetsförtjänst.

Det förhållandet, att familjeförsörjare av sitt arbete förhindrades uppehålla sig i hemmet, vore, påpekar kommissionen, icke något för reservarbetet säreget utan hade sin motsvarighet på den öppna arbetsmarknaden. Inom betydande näringsområden, främst skogsbruk och anläggningsverksamhet, måste arbetstagaren avlägsna sig från hemmet under längre eller kortare tid utan att särskilt lönetillägg annat än i undantagsfall utginge på grund av detta förhållande. Vid mera avsides belägna orter låge lönerna stundom högre än vad i allmänhet vore fallet, vilket i sin tur avspeglade sig i den högre reservarbetslön, som komme reservarbetaren tillgodo vid hänvisning till arbetsplats på sådan ort.

Innan kommissionen därefter går att framlägga förslag till ändringar beträffande ortstillägget, upplyser kommissionen, att vid behandlingen av förevarande ärende gjorts följande särskilda uttalanden av de deltagande ledamöterna i kommissionen.

Ordföranden, herr *Huss*, hade yttrat.

Det tedde sig självfallet tilltalande att åt behövande arbetslösa lämna god hjälp. Men därest denna så tillmättes, att den försvagade eller till och med upphävde den arbetslöses intresse av att förskaffa sig arbete på den öppna arbetsmarknaden, medförde hjälpen skadliga verkningar för det allmänna, ofta även för den arbetslöse. Löneförmånerna vid reservarbetena borde därför avvägas med beaktande av ej blott humanitära utan även arbetsmarknadspolitiska synpunkter.

Erfarenheterna från den senaste tiden hade klart ådagalagt, att reservarbetarna ofta varit ovilliga att på den öppna arbetsmarknaden själva uppsöka eller mottaga de arbetstillfällen inom lägre avlönade arbetsområden — särskilt jord- och skogsbruk — vilka mågenstädes i avsevärt antal stått till buds. Ett ytterligare tillägg till reservarbetslösen skulle tydligen vara ägnat att skärpa detta missförhållande.

Såvitt dömas kunde, skulle det förhöjda ortstillägget vara avsett särskilt för arbetslösa från kommuner med större permanent arbetslöshet. Beträffande sådana kommuner hade kommissionen i sina båda senaste statframtällningar uttalat, att kommissionen icke borde genom sin hjälpverksamhet bidra till att inom respektive orter kvarhålla arbetskraft, som uppenbarligen ej där kunde ha utsikter till självförsörjning. I dylika fall måste det för återställande av jämvikt på arbetsmarknaden vara av särskild betydelse, att man icke genom sättet för arbetslöshetspolitikens bedrivande i högre grad än

oundvikligt vore, bunde arbetskraften vid hemorten och minskade dess rörlighet.

Det syntes för övrigt icke vara möjligt att så uppbygga ett statligt hjälpsystem, att det täckte hjälpbehoven under alla skiftande förhållanden. I Sverige liksom annorstädes syntes man få räkna med fattigvården eller annan lokal hjälpverksamhet för att tillgodose behoven i vissa individuella fall. Att för en del kommuner vidtaga undantagsanordningar, genom vilka arbetslöshetshjälpen skulle i sådana fall ersätta fattigvården, måste väcka allvarliga betänkligheter såväl av principiell art som med hänsyn till de praktiska konsekvenserna.

Därest åtgärder ansåges påkallade för att tillförsäkra reservarbetarnas familjer bättre försörjning, syntes frågan därom böra upptagas till prövning i sitt ofrånkomliga sammanhang med reservarbetslönerna.

Med återopande av anförda synpunkter samt av de kommissionens upplysningar, som i det föregående redogjorts för, ansåge Huss sig böra vidhålla den uppfattning rörande grunderna för ortstilläggets beräkning, åt vilken kommissionen givit uttryck i sin statframställning den 30 november 1934.

Herr *Hagman* hade anförut.

Redan på våren 1922, då principerna för ortstilläggets beräkning utformats, hade *Hagman* hävdad den uppfattningen, att kostnaderna för en familjs uppehälle genom att familjeförsörjaren måste hålla eget hushåll, alltid komme att ställa sig kostsammare i de fall, då familjeförsörjaren hänvisades till en arbetsplats utanför hemorten, även om ett ortstillägg medgäves, utgörande skillnaden mellan respektive orters reservarbetslöner. Sedan denna tidpunkt hade visserligen den speciella reduktionsprocenten mellan den konstaterade grovarbetarlönen och den fastställda reservarbetslönen borttagits, men samma problem föreläge alltjämt. Visserligen måste i en hjälpverksamhet av ifrågasvarande slag beaktas, att de sammanlagda förmånerna vore så avvägda, att de icke stimulerade hjälpsökande, vilka hade förmåga att reda sig på egen hand, men därest en komplettering av bestämmelserna rörande ortstillägg skedde i enlighet med det av kommissionen utarbetade förslaget, d. v. s. med 40 öre, respektive 80 öre per dag beräknat med hänsyn till barnantalet, syntes några svårigheter av angivna art icke behöva befaras.

Herrar *Bergman* och *Falk* hade yttrat.

Det hade vid många tillfällen kunnat konstateras, att en till statligt reservarbete beordrad familjeförsörjare tvingats att för sin familj begära understöd av de lokala myndigheterna i form av fattigvårdshjälp. Ett dylikt förhållande ansåge *Bergman* och *Falk* oförenligt med allmän rättsuppfattning, då de utginge ifrån, att arbetaren för sitt arbete skulle erhålla sådan lön, att det vore möjligt för honom att på den kunna försörja sig och sin familj. Någon jämförelse mellan förhållandena vid arbeten i öppna marknaden och till statligt reservarbete hänvisade arbetare syntes icke kunna göras, framförallt därför, att den till statligt arbete hänvisade arbetslöse ofta icke vore kunnig i de arbeten han bleve beordrad att utföra. Även om förtjänsten för reservarbetarna i genomsnitt låge över den för detta arbete fastställda dagsförtjänsten, syntes det ändock icke kunna bestridas att vissa enskilda arbetare icke uppnådde den för arbetsplatsen fastställda reservarbetslönen.

Att i ifrågasvarande angelägenhet skilja den ene arbetaren från den andre syntes emellertid av tekniska skäl icke vara möjligt, varför en förändring beträffande ortstillägget måste tillämpas lika för alla.

Med hänsyn till det sålunda framförda och med understrykande av kommissionens uttalande beträffande den enskilde arbetarens förhållanden med

avseende på kommunernas skattetryck yrkade Bergman och Falk, att arbetslöshetskommissionen i princip beslutade tillstyrka av chefen för socialdepartementet ifrågasatt förändring beträffande ortstilläggen och att denna förändring skedde på sätt arbetslöshetskommissionen angivit såsom tekniskt möjligt att genomföra.

Herrar *Carell* och *Brodén* hade anfört.

Chefen för socialdepartementet hade i förutnämnda skrivelse till arbetslöshetskommissionen begärt utredning angående åtgärder, som kunde befinnas erforderliga för att skapa förutsättningar för en skäligen försörjning av familjer till sådana hjälpsökande arbetslösa, vilka hänvisats till reservarbete utom hemorten. Det kunde i detta hänseende erinras därom, att redan gällande bestämmelser angående statliga reservarbeten vore uttryck för en strävan att genom anvisning av arbete bereda hjälpsökande skäligen försörjning för sig själva och sina familjer. Vid avvägningen av begreppet skäligen i detta sammanhang hade det ansetts ofrånkomligt att icke gå utöver de möjligheter till skäligen försörjning, som den öppna marknadens arbetstillfällen erbjöde.

Det framginge av vad som tidigare anförts, att arbetsinkomsten vid de statliga reservarbetena i praktiken icke maximerades av fastställd reservarbetslön jämte ortstillägg i de fall, dylikt utginge. Därtill kunde läggas, att medelförtjänsten vid de statliga reservarbetena för augusti månad 1935 uppgått till 4 kronor 85 öre per dag, vilket innebure, att nominallönen överskridits med 18.6 procent. Den verkliga förtjänsten vid reservarbetena överstege sålunda väsentligt reservarbetslönenivån icke blott i enstaka fall utan genomsnittligt räknat, vartill kommo förmåner av fri bostad, lyse och vedbrand å arbetsorten, fri sjukvård och i viss utsträckning fria resor samt i åtskilliga fall jämväl fri klädesutrustning vid hänvisningen till arbetet. Redan därigenom erbjöde de statliga reservarbetena bättre villkor än de arbeten, som inom betydande näringsområden stode till buds å den öppna arbetsmarknaden. I praktiken åsidosattes sålunda redan den hänsyn till öppna arbetsmarknadens löneläge, som vore ett oefftergivligt villkor för att hjälpverksamheten icke skulle bidra till att hålla den registrerade arbetslösheten uppe på en högre nivå än läget å arbetsmarknaden skäligen gäve anledning till.

En ändring av gällande bestämmelser om ortstillägg i ifrågasatt riktning skulle innebära ett uppenbart avsteg från den princip om hänsyn till arbetsmarknadsläget, som fått uttryck i 23 § i gällande kungörelse angående den statliga hjälpverksamheten. Avvägningen av ett dylikt steg bleve godtycklig och tillämpningen av en regel med den innebörd, som ifrågasattes, kunde näppeligen förenas med den behovsprövning, som särskilt under anförda förhållanden måste anses vara oundgänglig. Starka betänkligheter måste sålunda resas mot en ändring. Då det vore ostridigt, att de omständigheter, som statsrådet ansett böra föranleda utredning av frågan, hade sin motsvarighet för många i den öppna arbetsmarknaden sysselsatta arbetare, syntes en ändring heller icke erforderlig. På sålunda anförda skäl kunde *Carell* och *Brodén* för sin del icke biträda ett förslag till ändrade bestämmelser för ortstilläggs utgående.

Oavsett de olika uppfattningar, kommissionens ledamöter sålunda hyste i fråga om lämpligheten av vidgade förmåner åt arbetslösa familjeförsörjare vid reservarbeten, har kommissionen på grund av det lämnade uppdraget framlagt ett förslag i ämnet, vilket kommissionens ledamöter enhälligt ansett tekniskt genomförbart.

Kommissionen framhåller, att kommissionen vid utarbetandet av detta förslag funnit sig böra beakta, dels att den kostnadsökning, som kunde upp-

komma på grund av familjeförsörjarens hänvisning till reservarbete på annan ort och som betingades av familjens uppdelning på två hushåll, bleve mer eller mindre kännbar alltefter reservarbetslörens och ortstilläggets storlek, dels ock att försörjningssvårigheterna framträdde starkare i fråga om reservarbetare med större familjer.

I kommun med högre reservarbetslön, anför kommissionen, borde reservarbetaren kunna å sin arbetsinkomst erhålla och till familjen hemsända ett avsevärt överskott utöver vad som åtginge till nödvändiga utgifter på arbetsplatsen. Detta överskott måste emellertid bliva mindre i de fall, då reservarbetslören vore låg, enär de nödvändiga levnadskostnaderna icke stege i samma proportion som reservarbetslören vore högre. Vid hänvisning till arbetsplats med samma eller högre reservarbetslön än hemortens tillkomme intet ortstillägg, och när arbetsplatsens lön obetydligt understege hemortens, bleve även ortstillägget av mindre betydelse för familjens försörjning. I den mån emellertid skillnaden mellan reservarbetslören i hemkommunen och på arbetsplatsen ökades och som följd därav ett högre ortstillägg kunde utgå, minskades givetvis svårigheterna för den arbetslöse att sörja för familjen. Det tillägg utöver utgående ortstillägg, som kunde tänkas ifrågakomma, borde därför lämpligen utformas så, att det minskades successivt med stigande ortstillägg för att vid viss storlek hos det senare helt bortfalla. Vid ett ortstillägg av 1 krona 60 öre skulle sålunda något extra tillägg icke ifrågakomma. Då kommuner med högre reservarbetslön än 5 kronor 20 öre endast i mindre omfattning hänvisade familjeförsörjare till arbetsplatser, där ortstillägget understege 1 krona 60 öre, syntes ifrågasatt extra tillägg böra begränsas till de fall, då hänvisning skett från kommun med en reservarbetslön av högst 5 kronor 20 öre.

Att kostnaderna för familjens försörjning normalt stege med större barnantal, yttrar kommissionen vidare, finge anses självfallet. Då därjämte framhållits den svårighet, som i vissa fall förefunnes för kommun att, i den ordning lagen om fattigvården angäve, bispringa behövande familjer till reservarbetare, funne kommissionen med hänsyn till föreskrifterna i 1 § fattigvårdslagen, att en förändring av gällande bestämmelser rörande ortstillägg borde anknytas till barnantalet.

Vad angår frågan, huruvida eventuella förändringar beträffande ortstilläggen borde begränsas till kommuner med mera avsevärt skattetryck, anser sig kommissionen böra fästa uppmärksamheten på att även arbetslösa, som hänvisats från kommun med lägre skattetryck, kunde se sig nödsakade att anlita fattigvården. En anordning, som försatte vissa reservarbetare i en förmånsställning framför andra lika behövande vid samma arbetsplats, skulle uppenbarligen komma att betraktas som en orättvisa. Därest emellertid endast vissa, ekonomiskt svagare kommuner skulle komma i åtnjutande av det föreslagna tillägget, syntes man av praktiska skäl vid bedömningen böra utgå från storleken av det statsbidrag, som vederbörande kommun erhöle till sin hjälpverksamhet för arbetslösa och ej låta avgörandet bero av om skattelindring åtnjötes eller ej. Gränsen borde exempelvis sättas så, att denna extra hjälp-

anordning finge tillgripas vid statsbidragshjälp, som kunde utgå med 75 och högre procent.

— Enligt gällande bestämmelser kunde, påpekar kommissionen, änkring endast erhålla s. k. begränsat ortstillägg, utgörande högst det dagunderstöd för barn under 16 år, som skulle utgått, därest han åtnjutit sådant understöd i hänvisningskommunen. Det kunde emellertid enligt kommissionens uppfattning ifrågasättas, huruvida icke änkringen, som sammanhölle hemmet och vars kostnader sålunda för de hemmavarande barnen ofta vore ungefär desamma som för den gifte reservarbetaren, i fråga om ett eventuellt extra ortstillägg borde jämföras med gift person.

Kommissionen föreslår alltså, att extra ortstillägg finge utgå, då den hemmavarande familjen bestode av hustru och barn eller i fråga om änkring, av barn, vid hänvisning från kommun med en reservarbetslön av högst 5 kronor 20 öre till fast förläggning vid reservarbetsplats med samma reservarbetslön som hänvisningskommunen eller lägre. Sådant tillägg skulle enligt kommissionens förslag kunna utgå med 40 öre, då inom familjen funnes ett eller två hemmavarande barn och med 80 öre för tre eller flera barn, dock med högst de belopp, som, med kursiverade siffror, införts i följande utdrag ur gällande ortstilläggsskala.

Reservarbets- lön i hänvisnings- kommun	Ortstilläggets storlek vid en reservarbetslön på arbetsplatsen av						
	5.60	5.20	4.80	4.40	4.00	3.60	3.20
5.60	—	0.40	0.80	1.20	1.60	2.00	2.40
5.20	—	0.40	0.40	0.80	0.20	1.60	2.00
4.80	—	—	0.80	0.60	0.40	0.20	1.60
4.40	—	—	—	0.80	0.60	0.40	0.20
4.00	—	—	—	—	0.80	0.60	0.40
3.60	—	—	—	—	—	0.80	0.60
3.20	—	—	—	—	—	—	0.80

Det extra ortstilläggets storlek vore, framhåller kommissionen, därvid avvägt så, att summan av detta tillägg och ortstillägget som regel med 20 öre understege motsvarande summa i närmast högre löneklass. I fyra gränfall, tre i löneklass 5 kronor 20 öre och ett i löneklass 4 kronor 80 öre, hade dock dessa summor ansetts böra vara lika, men i intet fall överstege summan av gällande ortstillägg och det extra ortstillägget motsvarande summa i närmast högre löneklass.

Kommissionen lämnar i detta sammanhang följande sammanställning av exempel på verkningarna av det föreslagna extra ortstillägget.

Hänvisad till arbetsplats i	Reserv- arbetslön på arbets- platsen kronor	Ordinarie ortstillägg kronor	Löneförmån (reservarbets- lön + ordinarie ortstillägg + extra ortstillägg)	
			1—2 barn kronor	3—4 barn kronor
<i>I. Familjeförsörjare med barn, från stenindustrikommun i Bohuslän; reservarbetslön i hemorten kronor 4.80.</i>				
Närbelägen kommun (samma lön)	4 80	— —	5 20	5 60
Kommun i Bohuslän eller Älvsborgs län.....	3 60	1 20	5 —	5 —
Kommun i Jönköpings län	3 20	1 60	4 80	4 80
<i>II. Familjeförsörjare med barn, från stenindustrikommun i Blekinge; reservarbetslön i hemorten kronor 3.60.</i>				
Närbelägen kommun (samma lön)	3 60	— —	4 —	4 40
Kommun i Kronobergs län	3 20	— 40	4 —	4 20
<i>III. Familjeförsörjare med barn, från industrikommun i Västernorrlands län; reservarbetslön i hemorten kronor 5.20.</i>				
Kommun i Västernorrlands län, lands- bygd.....	4 40	— 80	5 60	5 60
Kommun i norra Uppland eller i Väst- manlands län.....	4 —	1 20	5 40	5 40

I fråga om utbetalande av extra ortstillägg och statsbidrag därtill anser kommissionen böra gälla vad nu finnes föreskrivet om ortstillägg.

De författningsföreskrifter, som erfordras vid införandet av extra ortstillägg, kunna enligt kommissionens mening inskränkas till att hjälpkungörelsens bestämmelser om ortstillägg kompletteras med föreskrift av innebörd, att till reservarbetares hemmavarande familj må, då familjeförsörjaren hänvisats till fast förläggning i annan kommun, extra ortstillägg utgå till hustru och barn eller, i fråga om änklings, till barn med högst de belopp, som arbetslöshetskommissionen för varje kommun medgiver, dock högst med dubbla skillnaden mellan tvenne intilliggande reservarbetslöner, d. v. s. vid gällande löneklassindelning 80 öre per dag. Åt kommissionen borde uppdragas att utfärda de närmare bestämmelser, som kunde erfordras.

Departements-
chefen.

När jag hos arbetslöshetskommissionen fann mig böra påkalla utredning rörande en jämkning i grunderna för ortstilläggens utgående, var min utgångspunkt den, att enligt vad erfarenheten ådagalagt inkomsterna vid reservarbetena mångenstädes icke äro tillräckliga för att sätta familjeförsörjare i stånd att lämna familjerna i hemorten verksamt stöd. Fattigvården har vid sådant förhållande haft att träda hjälpende till. Nu föreligger emellertid den situationen, att särskilt inom kommuner med långvarig och svår arbetslöshet fattigvården icke mäktar bistå på det sätt lagstiftningen förutsatt. Under sådana förhållanden kan jag ej finna annat, än att utvägar måste

sökas för att samhället i annan ordning må kunna bereda familjerna det stöd, varav de äro i oavvisligt behov.

Inom kommissionen hava, på sätt jag i det föregående omnämnt, yppats principiella betänkligheter mot att annorledes än genom fattigvården tillgodose det förefintliga ytterligare hjälpbehovet. Därvid hava huvudsakligen två invändningar framställts mot den av mig ifrågasatta anordningen. Det har sålunda erinrats, att den verkligen utgående reservarbetslönen vore högre än den fastställda, och det har med hänvisning till det genomsnittliga löneläget för reservarbetare icke ansetts erforderligt att ur försörjningssynpunkt skrida till en jämkning av ortstilläggen. Därjämte har det, med åberopande framförallt av arbetsmarknadssynpunkten, funnits mindre välbetänkt att vidtaga åtgärder, som kunde vara ägnade att kvarhålla arbetskraften å hemorten.

Vad förstnämnda betänkligheter angår, lär åt de genomsnittliga dagsinkomsterna icke kunna tillmätas avgörande vikt, då den utgående reservarbetslönen i ett stort antal fall icke sätter reservarbetarna i stånd att fullgöra försörjningsplikten gentemot familjerna i hemorten. Och i fråga om det åberopade arbetsmarknadsläget gäller enligt min mening, att man över-skattat den nämnda synpunktens betydelse i nu förevarande sammanhang. Vål äger det sin riktighet, att beträffande icke-familjeförsörjare den önskvärda rörligheten i arbetskraftens fördelning är möjlig att uppnå och jämväl bör främjas. Vad åter angår familjeförsörjare, gestalta sig förhållandena väsentligen annorlunda. Som regel inställa sig för dessa så avsevärda svårigheter av annan art att förvärva anställning utanför hemorten, att reservarbetslörens storlek därvid knappast utövar något inflytande.

Om jag sålunda icke kan finna de anförda betänkligheterna avgörande i och för sig, gäller detta i än högre grad, när jag går att bedöma dem ur synpunkten av det förslag, som av kommissionen framlagts. Vid utformandet av detsamma hava nämligen, såvitt jag kunnat finna, de ifrågavarande förhållandena till fullo beaktats. Kommissionen har sålunda begränsat rätten till förhöjt ortstillägg till att avse kommuner med en reservarbetslön av högst 5 kronor 20 öre och till de fall, då nuvarande ortstillägg understiger 1 krona 60 öre, samt därjämte utmätt förhöjningen i relation till barnantalet. Kommissionen har vidare avböjt att låta skattetrycket inom kommunen bliva bestämmande i fråga om rätten till förhöjt ortstillägg och i stället hållit före, att denna rätt, därest den inskränkes till vissa ekonomiskt svagare kommuner, borde göras beroende av det statliga bidragets storlek i allmänhet. Emellertid har kommissionen principiellt ansett, att hänsyn icke borde tagas till hänvisningskommunens ekonomiska bärkraft, utan borde förhöjt ortstillägg utgå oavsett kommunens ekonomi. Kommissionens förslag är uppgjort i anslutning till denna ståndpunkt.

Vid granskning av det av kommissionen utarbetade förslaget har jag funnit detsamma vara av beskaffenhet att undanröja de mest kända bristerna i nu gällande ordning. Jag har därför ansett mig kunna skänka min anslutning till detsamma och förordar, att riksdagens bemyndigande inhämtas att vidtaga den jämkning i gällande bestämmelser om ortstillägg vid reserv-

arbete, som är erforderlig för att lämna det behöfliga ytterligare stödet åt reservarbetarfamiljerna. Denna jämkning skulle, i enlighet med vad kommissionen ifrågasatt, innebära, att till reservarbetares hemmavarande familj skulle kunna, då familjeförsörjaren hänvisats till fast förläggning i annan kommun, utgå förhöjning av ortstillägget till hustru och barn eller, i fråga om änklung, till barn med högst de belopp, som arbetslöshetskommissionen för varje kommun medgiver, dock högst med dubbla skillnaden mellan tvenne intill varandra liggande reservarbetslöner i den av kommissionen fastställda löneskalan.

Då det synes mig angeläget, att de ändrade reglerna snarast möjligt komma i tillämpning, torde den nya ordningen böra gälla även under återstående delen av innevarande budgetår.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna den av mig förordade ändringen i grunderna för utgående av ortstillägg till reservarbetare.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Erik Skoglund.